

08.04.2021

POL-2021-29983

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 18.3.2021, VN/2750/2020

Poliisihallituksen lausunto oikeusministeriölle rikosasioiden sovittelupalveluiden siirrosta oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa otsikkoasiassa oheisin kysymyksin.

- Poliisihallitus lausuu asiasta seuraavasti:

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

- Aluksi voidaan todeta, että nykyinen yhteistyö sovitteluasioissa sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja sekä terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) kanssa on sujunut poliisin kannalta hyvin.
- Toisaalta, kuten valmistelussa on todettu, on sovittelun kriminaalipoliittinen merkitys kasvanut ja se on osaltaan liittynyt kokonaisuuteen, jonka yhteydessä onnistuneet sovittelut ovat olleet mahdollistamassa sekä esitutkintojenrajoittamisia että syyttämättäjättämispäätöksiä. Tämä rikosprosessin kokonaiskustannuksia ja resursseja säästävä prosessinäkökulma ja sen edelleen kehittäminen voisi toteutua parhaiten oikeusministeriön hallinnonalalla. Tässä yhteydessä tulee luonnollisesti huomioida ja varmistaa rikosten uhrien oikeuksien toteutuminen ja myös rikoksesta epäiltyjen ohjaaminen palveluiden piiriin.
- Mikäli siirto toteutuu, tulisi STM:n hallinnonalan sovitteluosaaminen pysyä siirtovaiheessa hyödyntämään ja varmistamaan muun muassa niin, että STM:n hallinnonala olisi jatkossakin mukana sovittelutoiminnan kehittämisessä sekä valtakunnallisesti että alueellisesti esimerkiksi ohjausryhmätyöskentelyn ja neuvottelukuntatoiminnan kautta.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

- Valtakunnallinen virasto tukisi toimintojen yhdenmukaistamista ja toisaalta asiassa toteutuisi osaltaan asiakkaan kannalta merkityksellinen ns. "yhden luukun periaate", semminkin kun asiakkaat tarvitsevat usein monia eri palveluita ja niihin liittyvää ohjausta.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

- Ehdotuksessa toteutuisi virkavastuu. Toisaalta sovittelun iso voimavara on ollut nimenomaan vapaaehtoisovittelijat, joiden osalta onkin todettu, että sovittelun erityispiirteet säilytettäisiin ja koulutetut vapaaehtoisovittelijat toteuttaisivat varsinaisen sovittelutyön rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolella. Tällä on suuri puolueettomuusmerkitys, jonka merkitystä ei voi liikaa korostaa. Mikäli sovittelupalveluita tuottava sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä, niin siitä seuraa väistämättä kustannuksia, jolloin on vaaranna menettää nykyisen mallin kustannussäästöt.

Pidätkö perusteltuna, että joissain erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

- Harva-alueiden osalta tämä voisi olla vaihtoehto, mutta yhdenvertaisuus varmistaen.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

- Luomalla rakenteita, joissa eri toimijat työskentelevät yhteistyön sijaan yhdessä.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

- Edellä mainittujen rakenteiden oheen voitaisiin kehittää ohjausryhmiä, neuvottelukuntia yms., joissa oli laaja moniviranomaisedustus sekä järjestöjen edustus.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

- Asiakkaan kannalta palveluiden tulee olla yhdenmukaiset asuinpaikasta riippumatta ja tämän toteutumista tulee mahdollistaa yhteistyöllä ja yhdessä tekemisellä.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyysperiaatteiden huomiointiin ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

- Lähtökohtaisesti asiakkaiden tulee saada palvelut (esim. sovittelu- ja oikeusapupalvelu) omalta alueeltaan, mutta tarvittaessa tulee varautua siihen, että esteellisyysperiaatteet varmistetaan eri alueiden toimijoiden yhteistyöllä (mm. etäyhteyksiä hyödyntäen) asiakkaan eduksi.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

- Eri palveluiden yhteinen keskittäminen luo siihen ainakin myönteisiä mahdollisuuksia.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

- Poliisin näkökulmasta sovittelutoiminta, kiitos motivoituneiden ja osavien vapaaehtoissovittelijoiden, on varsinaisen sovittelun lisäksi pystynyt auttamaan ja ohjaamaan asiakkaita myös muiden palveluiden piiriin, jolloin osallisten ja heidän lähipiiriin asioita on saatu hoidettua kokonaisvaltaisesti muutoinkin. Tätä mahdollisuutta ja toimintamallia tulee vaalia ja kehittää.

Pidätkö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alusta?

- Hyvällä suunnittelulla ja johtamisella sekä riittävillä resursseilla se voi onnistua.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

- Poliisihallitus haluaa muistuttaa siitä, että niin sanottua "**ennalta estävää sovittelua**" tulisi mahdollisten muutosten ohessa edelleen kehittää. Ennalta estävällä sovittelulla tarkoitetaan asioita, joissa esimerkiksi nuoret oireilevat häiriökäyttäytymisellä tai kyse on koulukiusaamiseen liittyvistä asioista, orastavasta vihapuheesta, rasismista, ääriajattelusta tai muusta epäasiallisesta käytöksestä, mikä voi tapahtua henkilökohtaisessa kanssakäymisessä tai vuorovaikutuksessa vaikkapa sosiaalisessa mediassa, niin että minkään rikoksen tunnusmerkistö ei ole vielä täyttynyt. Oheisiin asioihin puuttuminen moniviranomaisyhteistyössä ennalta estävin toimin voisi sisältää myös sovittelutoimenpiteitä. Näin voitaisiin konkreettisesti ennalta estää rikoksia ja edistää yhteisöjen ja yksilöiden välistä sovinnollisuutta ja torjua vastakkainasettelua sovittelun keinoin.

Poliisiylitarkastajan sijaisena
Poliisitarkastaja

Timo Kilpeläinen

Poliisitarkastaja

Pekka Heikkinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 08.04.2021 klo 12:14. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt
Poliisihallitus, esikunta
Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg